

LEÉPÍTÉSEK A CIVILEKNEL IS

Sajnos a Nimfea Természetvédelmi Egyesület sem kerülte el azt a szomorú leépítési folyamatot, ami mostanság a közsférát jellemzi

A Nimfea Természetvédelmi Egyesület fontos mérföldkövei közé felsorakozott immár a 2007-as esztendő is. Amíg az 1989-es év a szervezet létrejöttének előkészületeit, 1993 a jogi megalapulást, az 1995-ös év az egyesülést más szervezetekkel, és növekedést hozott, amíg 1997-es évben megjelent az első főállású alkalmazott, és 2000-től saját irodába költöztünk, majd 2003-ban elértük a szervezet eddigi történetének a csúcspontját – addig elsőként most, 2007-ben történtek elsőként számon kapható visszalépések.

Talán a természetvédelem tudatos tönkretételének lettünk áldozatai, talán csak valóban buta vezetői lépések sorozatának a vége ez, de tény, hogy a kormányzati leépítések, a nemzeti park igazgatóság és hatósági összevonások után érezhető, hogy a zöld civil szervezetek tönkretétele és megkezdődik.

2002-ben még a Környezetvédelmi Alap Célelőirányzatnak csak a közcélú kereteiből közel 1,1 mrd forintot kaptak meg zöld civil szervezetek szakmai programjaikra. Az új kormány (az előző kormány költségeire hivatkozva) elsőként megszüntette a közcélú rendszert, majd a megmaradt „mozgalmi keret” 500 millió forintra csökkentette. Ebből 350 millió lett, majd egyre fogyva 2007-re 99 millió forintra zsugorodott.

A Nimfea Természetvédelmi Egyesületnek volt éve, amikor teljes költségvetésének akár több mint felét ez a minisztériumi „mozgalmi keret”-ből elnyert támogatás adta, mára ennek jelentősége szinte jelentéktelenné lett.

2006 elején, még a szervezet tartalékaiból tartotta működési színvonalát, majd az újabb megszorítások elkezdtek bontani az addig stabil lábakon működő szervezetet. Tizenöt fő foglalkoztatásával (Barna Tamás, Monoki Ákos, Fónagy Éva, Kontos Tivadar, Szántóné Simon Edit, Székely Zsuzsa programvezetők mellett négy fő asszisztens, Nánási István, Kovács Zsolt, Miskolczi László, Monoki Gizella, három fő kisegítő személyzet, és két fő külsős, megbízásos) láttuk el szakmai feladatainkat, amely kártyavárként omlott össze, alig egy év alatt. Elsőként a kisegítő munkatársak egy részétől kellett megválnunk, majd 2007. elején az asszisztensek szerződését nem tudtuk meghosszabbítani, majd 2007. májusában a Nimfea Természetvédelmi Egyesület Ügyvivői Testülete az elnökség tájékoztatását követően két fő kivételével minden alkalmazottjának felmondott.

Azon volt alkalmazottak, akik az egyesület tagjai is, önkéntesként segítik tovább egyelőre a szervezet munkáját, és próbálják újraépíteni az összedőlt pénzügyi helyzetet. Nincs könnyű dolguk, hiszen eközben a KvVM gazdasági főosztálya 2002-es és 2003-as pénzügyi elszámolásuk után követel vissza egykori – már rég felhasznált – támogatásokat, az NCA pályázatok ólomkő lassúságával haladnak a bíráló felé, és a pályázati rendszer úgy általában, hmmm, finoman szólva is befolyásolt lett.

Ez az eredménye annak, ha egy kormány a gazdaság fejlődését minden elébe helyezi. Ez az eredménye, ha a gazdaság fejlődését gátló

tényezőket látnak a környezet- és természetvédelemben, ez az eredménye, ha a szakminisztérium súlytalan a kormányban, a miniszter pedig súlytalan a pártjában. Ez az eredmény, ha a mozgalom megosztott, és nem látja a hosszabb távú érdekeit.

Már egy ideje érezhető a mozgalomban, hogy baj van. Működésüket korlátozó szervezetek, elbocsátások itt-is ott-is, néhány miniszterhez közel álló, kézből etethető szervezet megjelenése, és végül a támogatási rendszer csendes felszámolása...

Egyesületünk addig tartotta magát, amíg csak lehetett, de a kifizetetlen rezszi-számlák, elmaradt közterhek már a szervezet létét veszélyeztették, így nem volt más lehetőség, mint ez a kényszerű lépés.

Mi is kíváncsiak vagyunk, hogy miként is lesz tovább...

„Sose kételkedjünk benne, hogy egy gondolkodó, elkötelezett emberekből álló kis csoport meg tudja változtatni a világot.

Valójában csak ők tudják megváltoztatni!”

(Margaret Mead)

A titokzatos E- számok, avagy a vegyipar mindennapi csodái

Összeállította: Fónagy Éva

Forrás:

<http://www.zpok.hu/fogyved/e-szamok/index.html>

<http://www.hazipatika.com/tools/enum>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/E-sz%C3%A1m>

Napjainkban az élelmiszer olyan áru, amelyet nagy mennyiségben és mindenek előtt gazdaságosan kell előállítani. Ehhez hívták segítségül a tudományt, ami töretlenül azon fáradozik, hogy hogyan lehet nagyüzemi módszerekkel a természetes alkotórészeket helyettesíteni. Így jöttek létre az adalékanyagok, azaz a különböző E- számok.

Jelenleg minden olyan élelmiszerként, vagy jellemző élelmiszer összetevőként nem fogyasztott anyagot, amely az élelmiszer feldolgozása, kezelése, szállítása, tárolása, stb. során közvetlenül vagy közvetve az élelmiszer összetevőjévé válik, adalékanyagként nevezünk.

Az adalékoknak több csoportja létezik, melyek más és más „jótékony” hatással segítik az élelmiszeripart. Az E- számok teszik lehetővé, hogy olyan új termékcsoporthoz jelenjenek meg a piacon, mint például az úgynevezett light- termékek. Az adalékanyagok segítségével olcsóbbá válik a termelés, hiszen ha minden étel és ital csak eredeti ízanyagot tartalmazna, sokkal drágábbak lennének az élelmiszerek. Ezen az utóbbi problémán segítenek a különféle aromák és ízfokozók.

A csomósodást gátlók a szemes vagy porszerű élelmiszerek összetapadását akadályozzák meg. Segítségükkel ma már nem kell kalapáccsal apró darabokra széttördelnünk, majd szitán átpasszírozunk a porcukrot, hiszen az finom, porszerű marad a csomagolástól a felhasználásig. A lekvárkészítésnél igen jól jönnek az úgynevezett sűrítőanyagok, melyek a gyümölcsökben előforduló pektint helyettesítve, pótolva segítik a zselés állag elérését. Szintén nincs is olyan élelmiszer, amiben ne találunk a savanyúságot szabályozó anyagokból. Ezek általában természetes eredetű gyenge savak, legtöbbször az E330, azaz a citromsav.

Folytathatnánk még a felsorolást, azonban összességében elmondható, hogy az adalékanyagok „közreműködésével” nő a termék eltarthatósága, térfogata, szebb lesz a külleme, színe, állaga, intenzívebb az íze, sőt segítségükkel akár még a víz is vághatóvá tehető, mint ahogy azt a parizer példázza.

Az E- számok tekintetében hatóságilag engedélyezett adalékokról van szó, melyek felhasználás előtt szigorú vizsgálatokkal és (állat)kísérletekkel bizonyították veszélytelenségüket. Az engedélyeztettség azonban nem jelenti azt, hogy az adott adalékanyag fogyasztása senki számára nem rejt kockázatot. Az újabb tudományos kutatások, orvosi megfigyelések nyomán idővel már sok ártalmatlannak gondolt adalék került mellőzésre vagy betiltásra. Sok adalékanyagról úgy gondolják, hogy olyan betegségek kialakulásáért felelős, mint az allergia, neurológiai betegségek, emésztési zavarok, rák vagy szívbetegség.

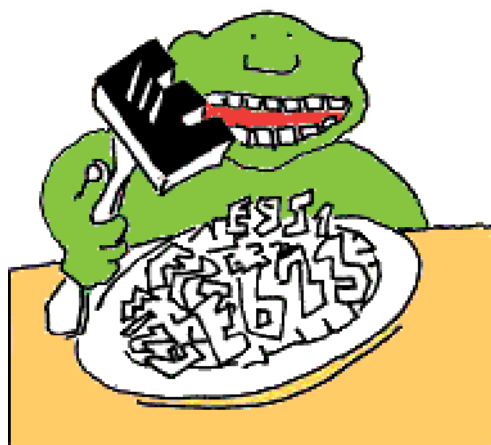
Alapszabályként jegyezzük meg: egy élelmiszeripari termékben annál több adalékanyaggal kell számolnunk, minél messzebből érkezett, minél több feldolgozási műveleten esett át, és minél kíváncsabbra, tartósabbra készítették. Ezért óvatosságot igényelnek a következő termékek:

- ⇒ a több ezer kilométerről érkező déligyümölcsök,
- ⇒ a félkész- illetve készételek (konzervek, mélyhűtött áruk),
- ⇒ a magas feldolgozottságú termékek (egyes tejipari és húsipari készítmények, édességek, „üdítő” italok).

Ma már nálunk is kötelező az élelmiszerek csomagolásán feltüntetni az előállítás során felhasznált anyagokat. Mindezt úgy kell megtenni, hogy a legnagyobb súlyarányban szereplő anyag legyen a lista elején, a legkisebb arányban felhasznált pedig a lista végén. Ezért vásárlás közben célszerű a csomagolás tetszetősségén kívül ezt a felsorolást is megcsodálni.

Az E- számoknak mára már igen szép szakirodalma gyűlt össze, ha pedig valaki internet elérhetőséggel is rendelkezik, tényleg könnyű dolga van. Így mindenki saját maga kinyomozhatja, hogy mi is az a termék, amit a szép csomagolás valójában rejt. Segítséget nyújt ehhez a kutatótevékenységhez a www.e-szamok.hu weboldal, amelyen az E- számot beírva megkapjuk annak tudományos elnevezését, valamint az adalékanyag lehetséges hatásait.

Érdemes megtenni ezt, hisz nem hiába tartja a régi bölcsélet: az vagy, amit eszel. Higgyük el, a nagyvállalatok nem a mi jólétünket fogják szem előtt tartani, hanem a profitot, még akkor is, ha azt a mi kárunkon, egészségünk károsításán keresztül tudják csak lefőlni.

Néhány adalékanyag bizonyítottan ismert hatása (A teljesség lehetősége nélkül)

NÉHÁNY SZÍNEZÉK

- E102** Tartrazin: Egyike az allergiát leggyakrabban kiváltó adalékanyagoknak. Használatát Németországban az elmúlt években korlátozták, de az EU engedélyével különböző termékekben ismét megjelent. Allergiát, asztmát, csalánkiütést okoz. Ausztriában 1984 óta tiltott. Svájcban szintén.
- E110** Narancssárga: Feltehetőleg allergiát okoz.
- E120** Kármín: Feltehetőleg allergiát okoz.
- E122** Azorubin: Az eddigi állatkísérletek során - nagyobb adag esetén - a legkülönbözőbb mellékhatásokat figyelték meg (a vérképre, a tüdőre, nyirokrendszerre és a hasnyálmirigyre hat). Feltehetőleg allergiát okoz.
- E123** Amarant: Szintetikus anyag, amely viszonylag gyakorta okoz allergiát. Az állatkísérleteknél karcinogén és mutagén hatást okozott. Az USA-ban 1976 óta tiltott.
- E124** Neukocin, Ponszó 4R: Feltehetőleg allergiát okoz. Az USA-ban betiltották.
- E127** Eritrozín: Szintetikus anyag; az állatkísérletek azt jelzik, hogy az eritrozín gátolja az idegrendszer normális működését. Egyes vélemények szerint a hiperaktív gyerekeknél fokozott viselkedési zavarokat válthat ki. Az állatkísérletek során erős gyanú merült fel, hogy befolyásolja a pajzsmirigy hormon működését (amit részben rákra utaló elváltozások is jeleztek).
- E129** Allura vörös: Vörös azofesték: az állatkísérletekben viselkedésszavarokat (hiperaktivitást) okozott. Az anyagcseréhez való viszonya tisztázatlan.
- E150c** Karamell (ammóniás), E150d Karamell (ammónium-szulfitos): Az állatkísérleteknél nagyobb adagban görcsöket váltott ki, és csökkentette a fehérvértestek számát (módosította a vérképet, ami rákkeltő hatásra utalhat).
- E154** Barna FK: Az állatkísérletek májat és szívet károsító hatásra utaltak. Egyidejűleg csaknem valamennyi szerv elszíneződött (véltetően egy, az E154-ből származó ismeretlen anyagcsere-terméktől). Az USA-ban betiltották.
- E155** Barna HTK: A tulajdonképpeni színezőanyag mintegy 20 százalékban tartalmaz be nem azonosított kiegészítő adalékanyagokat. Ezek bizonyos része a vesékben és a nyirokerekben lerakódik.
- E174** Ezüst: Édességek színezőanyagaként ismeretes, de használják az ivóvíz-fertőtlenítésre is. Az állatkísérletek elgondolkodtató eredményei immunrendszerre gyakorolt hatásról és számos enzim funkciójának blokkolásáról szólnak.
- E180** Litolturbin BK: Vörös azofesték. Hosszútávú kísérletek patkányoknál és egereknél fokozott halandóságot jeleztek. A legkülönbözőbb mellékhatást fejt ki a vesére, pajzsmirigyre, lépére és az immunrendszerre. Jelenleg csak sajtbevonatként való felhasználása engedélyezett.

NÉHÁNY TARTÓSÍTÓSZER

- E201** Nátrium-szorbát: ellentétben a többi szorbinsókkal - teratogén (fejlődési rendellenességet okozó) anyagnak bizonyult.
- E213** Kálcium-benzoát: A benzoesav nyomokban számos élelmiszerben mint természetes alkotóelem van jelen (pl. a tejtermékekben, a gyümölcsökben, vagy a mézben). Tartósítószerként adagolva azonban ennek ellenére mellékhatások jelentkezhetnek. A benzoesav és sóinak használatát a kutyá- és macskaeledelekben betiltották. A macskáknak már 5 ezreléknél is halálos lehet. Az E210-213 az embernél viszonylag gyakran vált ki allergiát (asztmát, csalánkiütést).
- E219** Nátrium-metil (p-hidroxibenzoát): A PHB-észterek átlagon felüli gyakorisággal váltanak ki allergiás reakciókat. Görcsoldó képességük több mint százszorosa a nátrium-benzoatéénak. (E211) Az élelmiszernek fémes mellékízt adnak.

- E228** Káliumhidrogén-szulfid: A szulfidra érzékeny embereknél fejfájást, rosszullétet, vagy asztmához hasonlókat idézhet elő. Ismertek anafilaxiás sokk (a legsúlyosabb allergiás reakció) miatt bekövetkezett halálos esetek is. Főleg a fehér borok, pezsgők, szárított gyümölcsök, lekvárok tartósításához használják. Kiszámíthatatlan reakciókat okozhat: egyeseknél rosszullétet, fejfájást, hasmenést - rosszabb esetben anyagcsere- vagy idegrendszeri zavart. A kén-dioxidról kokarcigonén hatás feltételezhető.
- E232** Nátrium-o-fenil-fenolát: A citrusfélék gombaölő szere, amelyet legtöbbször kombinálva alkalmaznak. Tulajdonképpen peszticideknek számítanak. Az állatkísérletek szerint elősegítik a hólyagrák kialakulását (főleg az E232 és az E233 kombináció). Az E230 adalék már a gyártó üzemekben is több halálesetet okozott. Vigyázat! A hámozáskor az adalékanyag egy részét ujjunkkal rávihetjük a gyümölcs húsára. Mivel esetenként a narancs, citrom stb. csomagoló-papíráj is ezekkel az anyagokkal impregnálják, inkább ne engedjük a gyereket a csomagolópapírral játszani!
- E233** Tiabendazol: A banán penészgomba elleni védőanyaga. Ezen kívül orvosság is, amelyet kiegészítőleg, peszticidként is felhasználnak. Az egerekkel folytatott kísérletek veseártalmat és fejlődési rendellenességet jeleztek.
- E252** Kálium-nitrát: A nitrátok és nitritek súlyos környezeti-egészségi veszélyei (a trágyázással kapcsolatosan) naponta kerülnek területekre. Ennek ellenére pl. a sonka pácolásához használtsós lé megengedett nitráttartalma tízszerese az ivóvízben engedélyezett maximumnak. A nitrítet a húskészítmények (töltelékárak) színezésére használják, emellett a kolbász- és szalámi-félék eltarthatóságának növelésére is. A nitrátokat (E251, E252) ezenkívül a kemény (szeletelhető) sajtok tartósításához és speciális halkészítmények érleléséhez is alkalmazzák. A szervezetben a nitrátok nitrítékké alakulhatnak, ez utóbbi pedig a gyomorban és a belekben reakcióba léphet más élelmiszer-összetevőkkel. Mindez elősegítheti a rákkeltő nitrózaminok kialakulását. A nitrátok különösen kisgyerekek számára jelentenek állandó veszélyt. Meggátolhatják a vörösvérsejtek oxigénfelvételét, ami cianózist („kékbetegséget”) válthat ki.
- E283** Kálium-propionát: A propionsav különböző élelmiszerek természetes alkotórésze. Patkányoknál az előgyomorban rákhoz hasonló elváltozásokat okozhat. Egyes szakvélemények szerint rák névze ártalmatlan, mivel az embernek nincs előgyomra. 1988-ban az NSZK-ban is betiltották, de az EU engedélyezte bizonyos kenyérfajtákhoz.
- E285** Nátrium-tetraborát (borax): Az EU mint a kaviár tartósítószerét engedélyezte (eddig tiltott volt). A borátok erős toxikus hatású anyagként ismertek, amelyek felhalmozódnak a szervezetben. Mérgezés esetén ismert ellenszere nincs.

NÉHÁNY ANTIOXIDÁNS

- E301** Nátrium-aszkorbát: Az aszkorbinsav (a mesterséges C-vitamin=E300) sója, de a természetes C-vitaminnal ellentétben a kísérleteknél hólyagrákot okozott. Az állatkísérletek a fiatal egyedeknél fejlődési rendellenességeket is jeleztek.
- E312** Dodecil-gallát: A propil-gallát a csecsemőknél életveszélyes cianózist (kékbetegség) válthat ki. A csecsemő ételek készítésénél ugyan nem szabad felhasználni, de engedélyezett olyan tipikus gyermek-élelmiszereknél mint a marcipán, a nugát, a rágsálnivalók, vagy zacskós levelek. Az állatkísérletek során csökkentette a szervezet kórokozókkal szembeni ellenálló képességét.

- E311** Ausztriában tiltott. Az E310 és E312 csak kivételesen alkalmazható (pl. zacskós leveleseknél, szósoknál). Tipikus allergiát kiváltó anyagok.
- E321** Butil-hidroxitoluol (BHT): Szintetikus anyagok. A BHA (E320) a rágsálnivaló termékeket védi az ízhibáktól, javítja a marcipán, nugát és máktöltelék eltarthatóságát. A pék- és cukrászárakon az anyag összetételének feltüntetése nem kötelező. A rágsálnivalók részben rákkeltő hatást figyeltek meg. Az állatkísérletek során elváltozások jelentkeztek az immunrendszerrel, a pajzsmirigyben és a májban. Felhalmozódik az emberi szírszövetben és a magzatba is bekerülhetnek. Allergiát kiváltó anyagként ismertek.
- NÉHÁNY SÚRÍTÓANYAG**
- E407** Karragén (gyöngyuzumó): Az állatkísérletek a belekben gyulladást és fekélyt jeleztek.
- E412** Guar-gumi: A mérgező guar (gyomnövény) magvaiból nyerik, melyek különböző káros anyagokat tartalmaznak. Allergiát okozó anyag.
- E413** Tragantmészga: A tragantmészga egy Astragalus nevű ázsiai növény gumiváladéka. Az első kísérletek alapján feltételezték a rákkeltő hatásokat később nem igazolták, de a WHO véleménye szerint a tragantmészga olyan allergiát kiváltó anyag, „mely képes szélsőségesen erős reakciók kiváltására.”
- NÉHÁNY SAVANYÚSÁGOT SZABÁLYOZÓ ANYAG**
- E510** Ammónium-klorid: Szalmiáksó. Problémátikus adalékanyag, az állatoknál és embereknél egyaránt számos mellékhatást figyelték meg (pl. a vérkép, a mellékpajzsmirigy és a mellékvesékéreg elváltozásait). A WHO adatai szerint a terhes kismamák (I) folytatott kísérletek súlycsökkenést, hányást, étvágytalanságot és kóros légzésfokozódást jeleztek.
- NÉHÁNY AROMA ÉS ÍZFOKOZÓ**
- E625** Magnézium-diglutamát: Ezek az ízfokozók váltják ki az érzékeny embereknél a halánték-táji nyomást, hát- és fejfájást. A patkányoknál szaporodási zavarokat és - az utódoknál - tanulás nehézséget okoztak. Étvágy-növelő hatása elhízáshoz vezet. A fogyasztót megtévesztí az élelmiszer tényleges összetételét illetően.
- ÉDESÍTŐSZEREK ÉS CUKORHELYETTESÍTŐK**
- Elsősorban a diabetikus és „light” termékek édesítésére használják. Általánosan elterjedt nézet, hogy az édesítőszer segítségével egy csapásra le lehet fogyni. Ez nem így van, sőt a szerek pont a túlsúlyosoknak okoznak problémát. Egy 80.000 nőn végzett nagyszabású amerikai felmérés arra az eredményre jutott, hogy az édesítőszer használóknál átlagban nagyobb mértékű volt a súlygyarapodás, mint a cukrot fogyasztóknál. Ezt a szerek étvágybefolyásoló hatásával magyarázzák. Az édesítőszereket diéták takarmányában pl. az étvágy-növelési céllal alkalmazzák.*
- E951** Aszpartám: Két, szintetikus úton előállított aminosavból álló édesítőszer. Elsősorban a fenilketonuriában (veleszületett anyagcsere betegség) szenvedőknél problémás. Érzékeny embereknél fejfájást, kábultságot, emlékezetkiesést, látászavarokat, rendkívüli aktivitást, rosszullétet és allergiás reakciókat figyeltek meg habár súlyosabb hatásai is ismertek.
- E952** Ciklamát: Az USA-ban tiltott. Szacharinnal keverve van forgalomban. A ciklamát bekerülhet a méhlepénybe és az anyatejbe. A bélfloora ciklohexil-aminná alakítja át, ami - az állatkísérletek szerint - károsítja a herét és a spermiumot. Az állatkísérletek - nagy adagokban történő alkalmazás esetén - hólyagdaganatot jeleztek.
- E954** Szacharin: Az állatkísérletek során hólyagrákot idézett elő. Hólyagúti megbetegedések vagy rendszeres gyógyszerfogyasztás esetén elővigyázatosság szükséges. A szacharin bizonyos gyógyszerekkel ill. környezetkárosító anyaggal kapcsolatba kerülve károsíthatja a hólyag nyálkahártyáját. A diéták takarmányában keverve engedélyezett étvágygerjesztőszer.

Világörökségek Magyarországon sorozat - 6. rész

PÉCSI ÓKERESZTÉNY SÍRKAMRÁK

Információ:

Pécs/Sopianae Örökség Kht.
7624 – Pécs, Esze Tamás u. 5.
Tel. 72 / 510-628, 510-629
Fax 72 / 510-628, 510-629

Forrás:

www.vilagorokseg.hu
www.rop-pecs.hu

A római kori Sopianae - a mai Pécs - IV. századi ókeresztény temetőjét a Világörökség Bizottság 2000-ben azzal az indokkal vette fel a kultúrtörténeti kincsek listájára, hogy a feltárt építményegyüttes építészeti és falfestészetében rendkívül sokoldalúan és összetetten szemlélteti az északi és nyugati római provinciák korai keresztény temetkezési építészét és művészetét. A föld alatti sírkamrák és emlékkápolnák a késő római kori Európában élt keresztény közösségek kitartásáról és hitéről tanúskodnak, valamint bemutatják egy máig ható és napjainkig élő kultúra és civilizáció gyökereit.

Sopianét a Kr. u. II. század elején alapították a rómaiak. A IV. századra már virágzó tartományi székhelyé és a kereszténység egyik jelentős központjává vált - és maradt is keresztény kegyhely, hiszen Pécs 1009 óta püsköki székhely. Az ókori város ókeresztény közösségétől számos sír- és mauzóleum maradt ránk. Többnyire a földfelszín alatt épített sírkamrák fölé emelték a kápolnákat, így a kétszintes építmények kettős feladatot láttak el: egyszerre szolgáltak temetkezési helyként és szertartások céljára. Annak ellenére azonban, hogy a föld alatt épültek, sosem voltak katakombák - lévén nagyrészt a IV. században emelték őket, amikor a kereszténységet a Római Birodalomban már nem üldözték.

Az ókeresztény temetői emlékegyüttes nagysága és gazdagsága a legjelentősebb az Olaszországon kívüli nekropoliszok emlékanyagában. A város és a temető területén is 200 éve folynak régészeti kutatások. A város nagy kiterjedésű temetője a Mecsek hegység déli lejtőin helyezkedik el a római kori lakott településtől északra. A negyedik századra jellemző, hogy a temetők gyakran a településeken kívül, de azokhoz nagyon közel alakulnak ki.

Az első sírkamrát a 18. század elején a mai Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma udvarán találták, erről azonban csak feljegyzések tudósítanak. 1782-ben bukkant elő az első olyan ókeresztény emlék, a Péter-Pál sírkamra, amely mind a mai napig fennmaradt. 2000-ben kezdődött el a legújabb lelet, az alaprajzilag egyedülálló nyolcszögű sírkamra feltárása. A közben eltelt 218 év alatt 16 sírkamrát, több száz sírt és az azokban eltemetett több ezer késő római tárgyat hozott felszínre a régész ásója. A sírkamrák közül 3 (Korsós sírkamra, az Ókeresztény mauzóleum és a vele együtt látogatható Ókeresztény Sírkaolna) jelenleg is nyitva áll, a Péter-Pál sírkamra várhatóan jövő évben nyílik meg a közönség előtt, 7 a védelem és állagmegóvás érdekében ideiglenesen zárva tart. A festett sírkamrák száma 5, az V. számú, nyolcszög alaprajzú épület feltárása most folyik. A nagyon jó minőségben megmaradt falképeken ikonográfia egyszerű tükrözi a kor egyetemes gondolatvilágát és tartalmaz helyi, egyedi elemeket is.

A sírkamrákat eleinte római számozással azonosították a feltáró régészek, a bennük található festmények szerint azonban a köznyelv hamarosan elkeresztelte őket - az I. számú például Péter-Pál sírkamra néven ismert, a II. számú a Korsós sírkamra.

1975-ben, a Szent István tér átalakításakor került felszínre a IV. század végén épült Ókeresztény

mauzóleum, egy nagyméretű, egyhajós, keletre tájolt kápolna. Alatta egy tőle szerkezetiileg független, vele egyidőben épített, kisebb méretű sírkamra található. Az épületegyüttest feltehetőleg egy fontos személy tiszteletére emelték, akinek III. századi fehér márvány szarkofágja a sírkamra déli oldalán áll. A sírkamra többi falát falfestmények - bibliai tárgyú freskók és növényi ornamentika - borítja. Az ókeresztény szimbólumok (Krisztus-monogram, galamb, a korsó és a pohár) mellett található bibliai jelenetek (Péter és Pál apostolok, Ádám és Éva, Dániel próféta az oroszlánok barlangjában, Háromkirályok, Jónás jelene, Mária és a gyermek Jézus) közeli analógiái Róma város katakombáiból ismertek. A kancsó és pohár a halotti tor vagy az eucharisztia (oltáriszentség) szimbóluma lehet, a több helyen is feltűnő Krisztus-monogram Krisztus személyes jelenlétére utal, és gyakran a sírokból előkerült ékszereken, gyűrűkön, fülbevalókon is megjelenik.

Az I. számú - Péter-Pál - sírkamra talán a legismertebb pannóniai ókeresztény építmény, hiszen már 1782 óta tudnak létezéséről. Nevét onnan kapta, hogy a bejáratnál szembeni főfalán Péter és Pál apostolok mutatnak rá a Jézus jelenlétét szimbolizáló Krisztus-monogramra. E dongaboltozatos sírkamra teljes belső falfelületét is bibliai jeleneteket ábrázoló freskók, valamint gazdag növényi és állati ornamentika díszíti.

1939-ben tárták fel a II. számú, Korsós sírkamrát, bár már a XVIII-XIX. század fordulóján rábukkantak egy mélypince építések. Az észak-déli tájolású, kétszintes építmény itt is egy sírkamrából és a felette elhelyezkedő kápolnából áll, melyben szertartásokat is tartottak, vagy itt emlékeztek meg az elhunytól halála évfordulóján. A sírkamra északi felében egy kis fülkét alakítottak ki, melynek falán kancsó és pohár ábrázolása látható - ennek a képnek köszönheti nevét a sírkamra.

Az előbbiektől eltér a sírkamra az Apáca utcában. Különlegességét az adja, hogy itt nem épült sírkamra szint, a négy sír a padlószint alá mélyített üregekben található. Az épület északon apszissal zárul, melyben Kr. u. 390 körül egy félkör alakú üléspadot alkottak ki, és egy kőből készült oltárt helyeztek el, mely minden valószínűség szerint az itt nyugvó halottak halálának évfordulóján megtartott „lakoma” céljára szolgált.

Mindenképpen említést érdemel még a Cella trichora és a Cella septichora is. A Cella trichora, azaz a három apszisos temetői kápolna jellegzetes ókeresztény sír-épület volt: téglalap alakú központi terére északon, keleten és nyugaton apszisokat építettek, délen pedig egy előcsarnokot. A hétkejs temetői épület (Cella septichora) egyedi felépítésű: egy nyújtott nyolcszögű középteret hét, a kelet-nyugati irányú főtengely köré csoportosított karéj zár körül.

Az 1600 éves pécsi ókeresztény temető tehát csodálatosan mutatja a késő római temetkezési gyakorlatot és halotti kultuszt. Róman kívül Pécsen maradt fenn a legnagyobb és legjobb minőségű, ilyen típusú korai keresztény együttes, melynek értékét még növeli, hogy a IV. században emelt kultikus épületek olyan állapotban maradtak meg, amilyenben a népvándorlás korában voltak.

Fotó: www.vilagorokseg.hu

JELES NAPOK

Iványi Anna, Sallai R. Benedek

JELES NAPOK MÁJUSBAN

Május 10. Madarak és fák napja

A Madarak és fák napjára hazánk méltán lehet büszke, hiszen szerte a világon szinte az első ilyen jellegű kezdeményezés volt, korát jócskán megelőzve, felismerve a környezet- és természetvédelmi szemléletformálás fontosságát, amihez a kor jónéhány haladó gondolkodója kellett.

1906. április 27-én gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter körrendeletet adott ki e nap országos bevezetésére. Ez kötelezően előírta: évente egy napot a népispolákban a tanító arra szenteljen, hogy a tanulókkal a hasznos madarakat és azok védelmének jelentőségét megismertesse. Az Állatvédő Egyesület és a Magyar Ornitológiai Központ – Herman Ottó irányításával – jelentősen támogatta ezt a nemes mozgalmat, és a kor szinte minden neves természettudósa a kezdeményezés mellé állt.

Századunk első felében minden májusban sor is került erre a programra, és szerte az országban kezdték meg ezzel a madarak bemutatását.

A második világháború után sokat vesztett népszerűségéből e program, és az úttörő mozgalmak sajnos a környezetvédelemről szinte megfeledkeztek, de az 1990-es évek óta ismét egyre többen ünneplik meg. 1996 óta kormányrendelet alapján a Madarak és fák napját május 10-én ünnepli az ország.

Május 21. Kulturális sokszínűség napja

Az UNESCO 2001-ben, a szeptember 11-én New Yorkban történt terrorista támadást követően fogadta el a Kulturális sokszínűség egyetemes nyilatkozatát. A 185 tagállam által egyhangúlag elfogadott nyilatkozat kifejezi a nemzetközi közösség azon meggyőződését, hogy a kulturális sokszínűség tisztelete és a kultúrák közötti párbeszéd a fejlődés és a béke egyik alapvető biztosítéka.

Az ENSZ Közgyűlése 2002 decemberében, a kulturális örökség ENSZ-évének zárónapjai során május 21-ét a párbeszédet és fejlődést szolgáló kulturális sokszínűség világnapjának nyilvánította. A Közgyűlés arra hívja fel a figyelmet, hogy a kulturális sokszínűség megőrzése elengedhetetlen a jólét, a fenntartható fejlődés és a békés egymás mellett élés eléréséhez.

Kultúra és fejlődés elválaszthatatlanok, hiszen a fejlődés mércéje nem pusztán a gazdasági növekedés, hanem magában kell foglalnia az emberi közösségek intellektuális, érzelmi, erkölcsi és spirituális igényeinek kielégítését is.

Ez a nap lehetőséget nyújt arra, hogy mélyebben megismerjük a kulturális sokszínűség értékeit, és jobban elsajátítsuk az „együttéléshez” szükséges kölcsönös tisztelet és megértés szabályait.

Május 22. Biológiai sokféleség napja

2000. december 20-án az ENSZ közgyűlése május 22-ét, a biológiai sokféleség megőrzéséről szóló egyezmény aláírásának napját a Biológiai sokféleség világnapjává nyilvánította.

Az ENSZ 1992-ben Rio de Janeiroban rendezett Környezet és fejlődés konferenciáján született a Biológiai sokféleség egyezmény, amelynek három célkitűzése van: a biológiai sokféleség megőrzése, a természeti környezet erőforrásainak fenntartható használata és a genetikai erőforrások használatából származó előnyök méltányos és igazságos elosztása.

Az egyezmény megfogalmazása szerint a biológiai sokféleség „a bármilyen eredetű élőlények közötti változatosságot jelenti, beleértve többek között a szárazföldi, tengeri és más vízi-ökológiai rendszereket, valamint az e rendszereket magukban foglaló ökológiai komplexumokat; ez magában foglalja a fajokon belüli, a fajok közötti sokféleséget és maguknak az ökológiai rendszereknek a sokféleségét”.

A biológiai sokféleség alapvető javakat és ökológiai szolgáltatásokat nyújt, hozzájárul más bioszféra szolgáltatásokhoz, és mindannyiunk életének alapja.

A világnap alkalmából megemlékezhetünk közös felelősségünkéről, hogy megőrizzük ezt az értékes örökséget a jövő generációi számára.

Május 24. Európai nemzeti parkok napja

Az Európai nemzeti parkok napját az EUROPARC szövetség kezdeményezte a nemzeti parkok elismertségének és társadalmi támogatottságának növelése érdekében. Európa-szerte évente megünneplik ezt a napot május 24-én vagy egy ehhez közel eső időpontban, emlékezve Európa első kilenc nemzeti parkjának létrehozására, 1909. május 24-én Svédországban.

A nemzetközi kezdeményezés célja, hogy népszerűsítse a nemzeti parkok, bioszféra rezervátumok, Natura 2000 területek és egyéb természetvédelmi oltalom alatt álló területek célkitűzéseit és munkáját. Először 1999-ben rendezték meg, amelynek során számos, nemzeti parkokban megrendezett és nemzeti parkokról szóló rendezvény hívta fel a figyelmet védelmük fontosságára. Az Európai nemzeti parkok napja alkalmából tartott események fő témája lehet többek között az élőhely- vagy a fajvédelem, a Natura 2000 hálózat, a helyi közösség bevonása, az önkéntes munka, a turizmus stb.

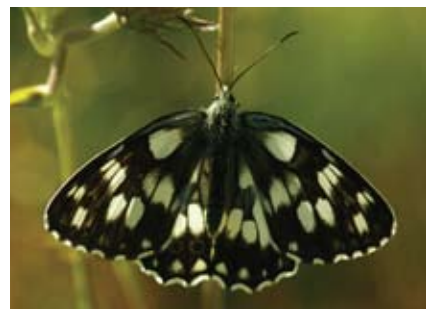
Ma Magyarországon már 10 nemzeti park, 36 tájvédelmi körzet és 142 természetvédelmi terület található, több mint 900.000 hektár védett terület. A Natura 2000 kijelölésével ez megduplázódott, és az ország területének 20%-a élvez védeltséget.

Cikksorozatunkban
a lapszámokhoz kötődő
aktuális jeles napokat
mutatjuk be olvasóinknak.
A cikksorozat egyesületünk
gondozásában önálló
kötetben is megjelent.

Fotó: Sallai R. Benedek

**Madarak és fák napja
magyar hagyomány**

**A biodiverzitás védelme:
az emberi élet védelme**

**Nemzeti parkok hete,
Budapest, 2007**

Kontos Tivadar sorozata

Vízügyi beavatkozások által veszélyeztetett halfajok — VI. rész

Korábban a fenti címmel indítottunk sorozatot azoknak a veszélyeztetett halfajainknak a bemutatására, amelyek a jelenleg hazánkban tapasztalható gazdaságfejlesztési elképzelések és az ezekkel járó környezetromboló tevékenységek miatt aktuálisan veszélyeztetetteké váltak.

A vízügyi beavatkozások által veszélyeztetett halfajokat bemutató sorozatunk következő halfaja a nyúl-domolykó (*Leuciscus leuciscus*).

Megnyúlt, karcsú testű halfaj, melyet nagyon könnyű összetéveszteni rokonaival, különösen azok ivadékakorban levő példányaival. Testalkatról általánosságban elmondható, hogy kevésbé vastkos, mint a nagyobb termetű domolykóé, ami a fejre különösen vonatkozik. Testmagassága a hosszhoz viszonyítva mindig kisebb, mint a jászé. A szája kicsiny, enyhén alsó állású. Faroknyele viszonylag hosszú és karcsú. Úszói fontos támpontokat szolgáltatnak ahhoz, hogy megkülönböztessük a domolykótól. A nyúl-domolykó farokúszója mélyen, élesen bemetszett. A farok alatti úszó szegélye homorú, míg a domolykónál domború vonalú. Hasonló - bár kevésbé feltuno - különbséget mutat a két halfaj hátúszójának szegélye is. Pikkelyei a domolykóénál kisebbek, számuk az oldalvonal mentén 49-53. Háta feketés, egész teste egyébként ezüstös színű, egyes vízterületeken aranyos csillogású, hasa fehér. Farok alatti és has szójának töve sárgás-vöröses árnyalatú, a többi úszó szürke.

Európa jelentős részén közönséges, gyakori halfaj. Hiányzik Skóciából, Észak-Írországból, Norvégia északi részéből, a dél-európai félszigetekről. Keletebbre hiányzik a Krím-félszigetről és a Kaukázusból. Szibériában viszont megtaláljuk egészen az Amur vízrendszeréig. Elterjedési területén a halbiológusok a törzsalakon kívül három alfaját különböztetik meg. Ázsiai előfordulása a kirgiz nyúl-domolykó (*L. l. kirgisorum*) és a szibériai nyúl-domolykó (*L. l. baicalensis*), mely utóbbi fontos szerepet játszik az ottani halászsok zsákmányában (NIKOLSKIJ 1950)*. A harmadik alfajt,

a *L. leuciscus* burdigalensist Franciaország déli részén, a Rhone, Garonne és az Adour folyók vidékén találjuk meg.

Patakokban és kisebb folyókban a pisztráng szinttájtól lefelé, egészen a lassú alföldi jellegű vizekig megtaláljuk, de állóvizekben ritkán alakul ki állománya (még leginkább a víztározókban). Kisebb csapatokban jár, de a megfigyelések szerint az öregebb példányok - az ívási időszak kivételével - magányos életmódot folytatnak. A nyúl-domolykó kedveli a növényzettől mentes, homokos vagy kavicsos aljzatú vízszakaszokat. Harmadik-negyedik életévében válik ivaréretté. Ívőhelye általában egész évi tartózkodási helyének közelében van, nászát nem előzi meg hosszú vándorlás. Az ívási időszak márciustól-májusig tart, a pontos időpont meghatározása azonban komoly nehézségekbe ütközik.

A halbiológusok többsége szerint valamenyny pontyféléknél korábban rakja le ikráit. Tipikus ívőhelyét a kavicsos-köves területek képezik. IWASZKIEWICZ (1970) megfigyelései szerint rendkívül jól alkalmazkodik más jellegű ívőaljzathoz is, így vízinövényekre, forrásmoha szőnyegre és a vízparti fűzgyökerekre is lerakja ikráit. Kereszteződhet a küszszel és a domolykóval. Testnagyságától függően a nőstény néhány ezer, tehát viszonylag kis számú ikrát érlel. Az ikraszemek sárgás színűek és 1,5-2 mm-es átmérőjűek. A nyúl-domolykó ivadékának fejlődéséről, táplálékáról nem rendelkezünk pontos adatokkal, de az nem sokban térhet el a domolykóétól. A kifejtett példányok táplálékának összetétele is a domolykóéhoz hasonló. Tehát mindenevő halfaj, amely előszeretettel fogyaszt növényi táplálékot is. Leginkább kedvelt csemegéi a víz felett lebegő rovarok és különböző rovarlárvák. GYURKÓ (1972)* szerint a nyúl-domolykó táplálékát tavasszal növényi anyagok és halikra alkotják. Lassan növekedve ér el 20 cm-es nagyságot. A 30 cm-es, 40 dkg körüli példányok már ritkaságnak számítanak.

Apró termete, lassú növekedése következtében ragadozók alkalmi táplálékát képezheti, egyébként halászati szempontból nem jelentős halfaj. Ikrapusztításával, esetleges táplálékkonkurenciájával káros is válhat a pisztrángos vizekben. Húsminősége nagyon silány. Ízetlen; száraz, erősen szálkás húsa miatt a nyúl-domolykót nemigen fogyasztják. Hazánkban 1993-ig védett volt, azonban nagy elterjedési területe miatt védeltségét feloldották. Állományait jelenleg közvetlen veszély nem fenyegeti, de mivel sokszor a természetvédelmi szempontból értékesebb élőhelyeken fordul elő, ezért megőrzése környezetével együtt fontos feladat.

Fotó: Sallai Zoltán

Beszámoló a Magyar Természetvédők Szövetsége, a Nimfea Természetvédelmi Egyesület és a Zöld Kör közös „Magyar-Ukrán civil partnerség erősítése - kapacitásépítés a hulladék-megelőzés és gazdálkodás megszervezésére” programról

A program 2006 februárjában indult, ahol a Zöld Kör és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület munkatársa, Beregszászon a KAMOT Alapítvánnyal és a Beregszászi Magyar Gimnáziummal közös projektindító beszélgetésen vettek részt a program lebonyolításának apropóján.

Az azóta eltelt másfél év alatt folyamatosan haladt a program, a pályázatnak megfelelően haladva kerültek a programrészek megvalósulásra. A hulladékgazdálkodási programrész megvalósításáért a hajdúböszörményi Zöld Kör, míg a természetvédelmi szemléletformálás és környezeti nevelés részért a Nimfea Természetvédelmi Egyesület munkatársai a felelősek. A program irányításában a Magyar Természetvédők Szövetsége vesz részt.

2006 április és augusztus között egy kérdőíves felmérésre került sor, két témában, hulladékgazdálkodásban és a környezeti nevelésben. A kérdőív alapján összeállításra kerültek azon vélemények és meglévő lehetőségek, melyek program során fejlesztésre kerülhetnek. A kérdőívet magyar és ukrán nyelven terjesztették a partnerek Ukrajna területén. A kiküldött kérdőívekből mintegy 50 darab érkezett vissza pedagógusoktól, szabadidő-szervezőktől környezeti nevelési témában, és mintegy 60 darab kérdőív polgármesterektől, hulladékgazdálkodásban érintett szakemberektől, önkormányzatoktól a hulladékos témakörben.

A kérdőíves felmérés közben kéthavonta projektértékelő találkozókra került sor Beregszászon, Budapesten és Hajdú-böszörményben.

A kérdőíves felmérés után került sor a program lényegi részének megvalósítására. A program keretén belül fontosnak tartották résztvevők, hogy ne csak a két témában, hanem a kapacitásépítésben, a fiatalok bevonásában és az infrastrukturális fejlesztésben is segítséget nyújtsanak, ezért 2007 első negyedévében komplett számítógépek vásárlásával és telepítésével segítettük a partnereinket, a KAMOT Alapítványt és a Beregszászi Magyar Gimnáziumot.

2007 májusában került sor a résztvevők oktatására, mely keretén belül a hulladékgazdálkodási témakörben 3 előadást, míg a környezeti nevelési témakörben 4 előadást tartottak meg a szervezetek Ukrajna különböző magyarlakta helyein, magyar nyelvű gimnáziumokban és iskolákban.

Az előadásokra igen nagy volt az érdeklődés, pedagógusok, leendő főiskolai hallgatók, és általános iskolások is részt vettek rajta. A szakmai napokkal a program célja az volt, hogy megismertessék a magyarországi környezeti nevelés gyakorlatát, lehetőségeit, stílusát, ötleteket kapjanak a kinti megvalósításához.

Az elkövetkezendő időszakban ukrain pedagógusokat fogadunk tanulmányútra, melyre a kérdőíves felmérés alapján igen nagy az érdeklődés. A tanulmányútra a szeptemberi hónapokban kerül sor. A tanulmányút során megismerkednek a magyar gyakorlattal, részt vesznek előadásokon, pedagógiai képzéseken, meglátogatunk más szervezeteket és foglalkozásokat. Kiadásra kerül két nyelven egy környezeti nevelést segítő kiadvány és leporelló is.

A program zárásaképpen egy újabb kérdőívezésre kerül sor azok között, akik részt vettek a programok megvalósításában, a tanulmányúton. A program előreláthatólag 2008 közepéig tart.

**A Magyar Köztársaság
Külügyminisztériumának
támogatásával**

Fotó: Kontos Tivadar

Fotó: Székely Zsuzsa

Fotó: Székely Zsuzsa

Őshonos állattartás a magyar mezőgazdaságban

Szántóné Simon Edit írása

Forrás: www.magyarallat.hu

6. rész: A JUHÁSZ SEGÍTSÉGE, A PUMI

Egyesületünk a Túrkevei Táj-rehabilitációs Térségfejlesztési Program keretein belül, a GEF-es program elemeként – amely a hagyományos gazdálkodási módszerek népszerűsítése és életre hívása érdekében jött létre, s az önálló helyi kisgazdaságok fenntartását hivatott szolgálni – segíti azon gazdák információhoz jutását, akik tájgazdálkodási tevékenységbe, illetve őshonos állattartásba szeretnének fogni, vagy éppen kíváncsiak az aktuális támogatási és pályázati lehetőségekre, a tájban való környezetkímélő gazdálkodás elterjesztése érdekében.

Bővebb információ:

Szántóné Simon Edit, 9-12, 13-16 óráig
56/361-505, Túrkeve FIOK, Ecsegi u. 22.

Fényképezte:

Iványi Anna

A nagytestű, nyájak őrzését végző juhász-kutyák mellett a pásztoroknak szükségük volt olyan kistermetű kutyákra, amelyek a terelést látták el, azaz az emberi erőt váltották ki. A pumi alapvető feladata a terelés volt. Hatalmas temperamentummal, nagy munkakedvvel megáldott, magas fokú intelligenciával rendelkező fajta, amely akár több száz állatból álló nyájat, csordát is képes önállóan összetartani. A puli és a francia eredetű terrier jellegű pásztorok után kereszteződéséből alakult ki.

A pumi kialakulásának ideje a XVII. – XVIII. századra tehető. Ennek alapján nem tartozik a régi magyar kutyafajták közé. Ugyanakkor nemzeti kulturális örökségünk része, s mint a fajtát kitenyészítő országnak, Magyarországnak a feladata és egyben kötelessége a fajta fenntartása, gondozása.

A pumi közepesnél kisebb testű (kanok 41-47 cm, szukák 38-44 cm), nagyon élénk vérmérsékletű, bohókás megjelenésű, terrier jellegű pásztorokutya. A terrier jellegét leghatározottabban feje mutatja: arcorri része megnyúlt, füle felálló, melynek felső egyharmada előre bicsklik. Nyaktartása a közepesnél magasabb, állandóan figyelő jellegű. Csontozata finom és szikár. Izomzata jól fejlett, nem terjedelmes, különösen feszes és szívós. Arányos, harmonikus megjelenés mellett rendkívül szikár fajta.

A küllemében és természetében is megjelennek a két fajta jellemzői, külsőleg inkább a terrier fajtákhoz hasonló, természetében a puli

ős jellemzői a dominánsabbak. Értelmes, rámenősen természetű, azonnal magára vonja a figyelmet. Hangos, jó szimatú fajta.

A szőrzete a puliével ellentétben nem nemezesedik és rövidebb, színe lehet: fekete, a szürke különböző árnyalata, fakó, vörös, sárga, krémszín. De a tarka szín nem megengedett, egyszínűnek kell lennie.

Rendkívül élénk, jó szimatú terelő eb. Vakmerően bátor, ezért kiválóan alkalmas a nagyobb állatok terelésére is. Emellett dúvad és rágcsló irtására igen bevált. Az idegenekkel szemben bizalmatlan. Házőrzésre - jelző kutyaként - kiválóan alkalmas. Mindent lát, mindent hall, mindenről megvan a véleménye. A házörzés során a megelőzés a módszere, azaz minden mozgásról, a szokottól eltérő zajról, közeledésről tájékoztatja a gazdáit. A luxustartást is jól bírja. Nagy mozgásigényű, kitűnő kísérő és sport kutya.

Fáradhatatlan; állandóan mozog, mindig talál magának elfoglaltságot. Szinte mindenre megtanítható, ami erejéhez és testtartásához képest megvalósítható.

A pumi eredeti használatának megfelelően edzett, ellenálló fajta, emiatt télen-nyáron a szabadban tartható. A puminak nem természetes közege a lakás. Legmegfelelőbb tehát a szabadban tartani.

A terelési ösztön a vérében van. Kiskorában különösen vigyázni kell vele, ugyanis nemcsak a családtagokat, de gépjárműveket is terelni akarja, ami végzetes katasztrófához vezethet.

Egygazdás kutya. A családban felnőtt pumi a család valamennyi tagját elfogadja, de közülük csak egyet választ, fogad el parancsolójának. A puminál különösen fontos az emberrel való szoros kapcsolat. Természeténél fogva nem farka-kutya. Nagyon erős benne a dominanciára való hajlam - a behódolás nála ismeretlen fogalom. Ahol sok pumi van együtt, gyakori a „vére menő” rangsorvita.

Végtelen nagy önbizalommal rendelkező, bátor, rámenős. Az ember néha már azt hiszi, hogy pumija minimum oroszlának képzele magát.

Igazi magyar kutya. A „három - a magyar igazság”-nak megfelelően, ha kétszer valamit megmutatnak, megtanítanak neki - harmadszor már önállóan végzi azt. Önállóan képes a másodperc tört része alatt dönteni, és ennek megfelelően cselekedni.

A Nimfea Természetvédelmi Egyesület tájrehabilitációs programjában központi szerepet tölt be Pumukli, az egyesületi terelő kutya, aki ugyancsak a pumi fajtának egy igen nemes képviselője, s akivel az egyesületünk központi irodájánál a Hotek erdőben, a városkert területén találkozhatnak az érdeklődők.

Társadalmi klíma kampány, 2007.

KLÍMAVÉDELME!

A Nimfea Természetvédelmi Egyesület részvétele
a Magyar Természetvédők Szövetségének országos kampányában

Programunk a Környezetvédelmi
és Vízügyi Minisztérium
támogatásával zajlik.

Magyarországot földrajzi elhelyezkedésénél fogva kiemelten érzékenyen érintheti az éghajlatváltozás. Azonnal és hatékonyan kell cselekednünk, ha meg akarjuk előzni katasztrofális következményeit!

Ezért a Nimfea Természetvédelmi Egyesület is részt vesz a Magyar Természetvédők Szövetsége és további 12 regionális környezetvédő szervezet által indított társadalmi kampányban azért, hogy a Kormány és az Országgyűlés határozott lépéseket tegyen az éghajlatváltozás mérséklése érdekében. A kampány a Föld Napján, április 22-én indult, és az Autómentes Napon, szeptember 22-én zárul.

A kampány célja párbeszédet kezdeményezni a lakossággal arról, hogy milyen dolgok változtatásával tudjuk a klímaváltozást mérsékelni. Ennek a párbeszédnek a keretében az érdeklődők klímaüzenet festésben vehetnek részt 15 városban, számos fesztiválon és iskolában. A 40x40 cm-es falapokra festett üzenetektől egy óriási faház épül a kampány budapesti záróeseményén, amely az 'ország háza' lesz, jelképezve a lakosság közös fellépését és klímavédelmi követelését.

További lehetőségként képeslap aláírásával is támogathatók a kampány követelései. A képeslapokat a Magyar Természetvédők Szövetségének kell visszajuttatni, melyek 2007. szeptemberében kerülnek átadásra az Országgyűlés képviselőinek. Reményeink szerint minél többen csatlakoznak ehhez a kampányelemhez is, így több tízezer ember véleményét nem lehetne figyelmen kívül hagyni.

Mit szeretnénk elérni a kampányunkkal?

A Magyar Kormány és Országgyűlés haladék nélkül olyan Nemzeti Éghajlatvédelmi Stratégiát fogadjon el, amely radikálisan átforgalmazza a ma érvényben levő, környezetkárosító szakpolitikákat.

Milyen Éghajlatvédelmi Stratégiára van szükség Magyarországon?

- Magyarország valóban csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását, s ne engedje meg egyetlen szektor számára sem a kibocsátás növekedését!
- Kevesebb anyagból és energiából jobbat, értékesebbet állítsunk elő! Évente legalább 1%-kal nőjön az energiahatékonyság mértéke, s vele párhuzamosan évi 1%-kal csökkenjen az összes energia felhasználás az országban!
- Több teret kell adni a megújuló energiának! Évente legalább 1%-kal kell növelni a megújuló energia felhasználás arányát a fosszilis energiaforrások kiváltására. Előnyben kell részesíteni a ki nem meríthető energiaforrásokat (nap- és szélenergia) a kimeríthetővel szemben (biomassza). Az atomenergiát a magas társadalmi kockázata miatt nem tartjuk elfogadhatónak.
- Jobban kell támogatni a lakossági és közösségi energiatakarékos beruházásokat a piaci kereslet élénkítése és a lakossági megtakarítások növelése érdekében.
- Hatékony gazdasági szabályozókra van szükség, amelyek a jövedelemadók egyidejű csökkentésével növelik a természeti erőforrások felhasználásának költségeit, s az árakon keresztül a takarékosagra ösztönöznek, ugyanakkor figyelembe veszik a különböző társadalmi csoportok teherviselő képességét!

További információk a kampányról:

WWW.MTVSZ.HU

WWW.KLIMAVEDELEM.HU

**Magyar
Természetvédők
Szövetsége**
Föld Barátai Magyarország

NÉPRAJZ

Szűcs Sándor:

HATVANI FAMULUSA

A Zöld Híradó hagyományőrző néprajzi sorozata. A cikkek a Beklen Alapítvány „Alföld kötetek” c. sorozatából idézve.

Anyai nagybátyám debreceni diák volt a múlt század 80-as éveiben. Az akkori diákok körében még elevenen éltek a kollégiumi hagyományok. A konviktusi szobákban meg a diáktanyákon felemlegették Hatvani professzor ördögös törtékeit, fejtegették Csokonai jóslatait, vitatták a kollégiumi törvények szigorát, latinul verset írtak, magyarul tréfás krónikákat szerkesztettek.

Később, gyermekkoromban, sokat mesélt nekem erről a diákvilágról. A Bethlen utca vége felé lakott egy vastag falú régi cívisházban, mint kvártélyos diák. Némely debreceni családnál abban az időben hagyomány volt szállást és kosztot adni egy-két vidéki fiúnak. Ennél a háznál meg ép-penséggel! A szárnyra kelők az utánuk jövőkre így testálták a helyet: „Úgy tudjátok meg, hogy ebben a rácsosablakos kis szobában régesrégóta deákok laknak! Itt még hatvani professzor is tartott vizitációt! Ebbe a barnára festett tömzsi kis ajtóféltre azt a szép, CS betűt Csokonai véste be! El ne felejtétek!...”

Ketten voltak pajtasok. Alkalmak adták vagy amikor alkalom nélkül is kedvük szottyant convocatit tartottak. Két-három jó barátjuk begyűlt még a cétusba ilyenkor, a hazai elemőzsia mellé kis borocska is került s collatiot csaptak. Szegre akasztva az iskolai törvényeket éjszakába nyúlóan eldalolgattak, tréfálgostak, vitáztak. Csínyeken is elégszer törték a fejüket. Sokszor megesett, hogy amelyikük kiment ezzel rontott vissza: „Szilencium! Vizitáció! Patanyomokat láttam az udvaron, jön Hatvani!”

Ha valaki rámondta: „Légy a famulusa, amice!” – az azt jelentette, hogy ő szívesen hallgat ördögös törtékeit. S akkor a famulus köteles volt elkezdni. Olyasféle szokás volt ez, mint katonáéknál a takarodó utáni mesemondás.

Emlékezetbe hagyták a régi deákok, hogy egy fergeteges téli napon különös hirdetőményt fújdogált a szél a Kollégium kapualatti hirdetőtábláján. Azt közölte Hatvani, hogy mátol kezdve kémia óráit nem a szokásos időben tartja, hanem éjfélkor s azon minden hallgatója pontosan jelenjék meg. Csodálkoztak a tógátus deákok, de hát ismerték már a tudós professzor ándungjait s a jelzett időben beülték a nagy terem padjait. Az asztalon már elő voltak készítve a kíséreltezéshez szükséges instrumentumok: gépek, üvegek, lombikok, görebe. Pontban éjfélkor belépett Hatvani, földigérő fekete talárban, felment a pódiumra és elkezdte a prolektiót. A gépeket elindította, egyik zümmögött, másik csattogva villámokat szórt. A lombikok alá kék lángokat gyújtott. Hatalmas és csodálatos erőkről beszélt, amelyek átjárják az egész világot, mint a mágnes a vasat, de az ember uralma alá szoríthatja őket, ha rájön, hogyan kell velük bánni. Hallgatta a deák sereg, hallgatta hűségesen, de bármennyire is megfeszítették figyelmüket, napról-napra kevesebbet értettek belőle. Bizony a legtöbbször fáradtan lecsuklott a feje a padra és elnyomta őket az álom. Az óra végén már horkolt csaknem az egész hallgatóság. Végre is nem bírván tovább az éjszakának idején tartott leckeórákat, a deákok deputációt menesztettek Hatvanihoz, kérve őt, másítsa meg ezt az új elhatározását, tartsa előadásait nappal. – A professzor csodálkozva hallgatta a kül-

dötség panaszát és kérését!... Ő erről az éjféli miegymásról nem tudott semmit, de semmit. Apróra kivallatta diákjait, hogy és mint volt, azután pedig kicsit gondolkodott, majd fontos tanáccsal ellátva bocsájtotta el őket.

A deákok meg is fogadták a professzor tanácsát. A rákövetkező éjszaka behintették a küszöböt hamuval. A professzor famulusa pedig, Szekér Lajosnak hívták, az ajtó sarkánál lesbe állt. „Na, most lesz, ami még nem volt, mindjárt megtudjuk hányadán áll a dolog” – gondolták magukban. Nagy csendben várakoztak.

Pontban éjfélkor hirtelenséggel felpattant az ajtó és földig érő fekete talárban bejött a Hatvani képét magára öltött titokzatos előadó. Szekér Lajcsi a küszöbre pillantott és el-sápadt: a hamuval beszórt küszöbön patkós lólabnyomot látott. Ujjával megadta a jelt a többieknek s amikor az előadó a pódiumra lépve az asztal mellé állt, a deákság, mint egyetlen torok úgy zendített rá a kiválasztott énekekre: „Erős várunk nekünk az Isten...” A Hatvani képében levő kakodainon, vagyis az ördög, lángoló dühvel ordított a deákokra: „Jó szerencsétetek!... Éppen ma van a hetedik nap! Ha ezt a prelectiót is végig hallgatjátok, mindannyian enyémekek lesztek!” Fűlsiketítő csattanással láng és füst csapott fel a talpa alól és az egész alak olyan hirtelenséggel és nyomtalanul tűnt el, mintha ott se lett volna. Sűrű kénközszag töltötte meg a termet, a deákok orrukat befogva igyekeztek kifelé.

Ez a Szekér Lajos nevezetű deák igen kedvelt famulusa volt a nagytudományú professzornak. Mindig a nyomában járt, szerette hallgatni oktatásait. Történt egyszer, hogy a Nagyerdőn mindenféle ritka füveket és bogarakat gyűjtöttek ketten a Kollégium múzeuma számára. A gyűjtésből fáradtan tértek haza. Úgy gondolta Hatvani, hogy kényelmesen papucsba dugja a lábát s úgy fog a füvek, bogarak szortírozásához.

– Húzd már le a csizmámat, Lajcsi fiam, – azt mondja.

De hiába próbálgatta a fiú, nem akart lejönni a csizma.

– Húzzad, öcsém, ne sajnáld! – biztatta Hatvani. – Csak nem fog tán ki rajtad...

Azon ne múljk, – gondolta a fiú, s nekiveselkedve olyat rántott a csizmán, hogy többől kiszakította Hatvani lábát. Elképzeltető szörnyű ijedelmé.

– Szent Isten, mi lesz most!?...

Ömlött a vér.

– Add ide csak hamar, öcsém! – kiáltott Hatvani. Két kezébe fogva combtöből kiszakított lábát, visszaillesztette a helyére, jól megnyomkodta.

– Na, már vissza is forradt hamarjában. Nincsen semmi baj. Szerencsére éppen most van az új hold első percene.

– A vér is nyomtalanul elpárolgott, akár a kámfor.

Történt, hogy egyszer ez a Szekér Lajcsi kirúgott a hámból és valami csúnya betegséget szerzett. Bánkodott, kornyadozott, szenvedett. De nem szólt senkinek. Fejébe vette, hogy valamilyen úton-módon hozzáférközik Hatvani bűvös könyvéhez és az ördögökkel kúraltatja ki magát súlyossá vált bajából. Azt már tudta, hogy aki kinyitja ezt a Mággyika című bűvös könyvet, az előtt három ördög jelenik meg s ha három teljesíthetetlen parancsot tud nekik adni, akkor azok szol-

gálni fogják. Ki is fundált magában három ilyen bakafántos kérdést. S attól kezdve azon mesterkedett, hogyan juthatna be a professzor szobájába.

Egyszer aztán Hatvani véletlenül előadás után a katedrán felejtette szobája kulcsát. Szekér Lajcsi magához vette és amíg a professzor a tanári testület ülésén volt, addig ő belopakodott a könyvekkel és mindenféle tudományos műszerekkel zsúfolt szobába. Addig kutatott, fítetett, míg egy fiók alján megtalálta a Mágycikát.

- Úgyis elpusztulnék, így esetleg meggyógyulok, - gondolta, mert már nagyon elszánta magát.

Reszkető kezekkel kinyitotta a kis fekete fedelű könyvet. Léghuzat fútyolt keresztül a szobán és mint egy villanás, elébe toppant három fekete ördög. Lajcsi nagyon megrettent, de az előre kiagyalt egyik parancsot mégis kiadta:

- Mutassátok meg nekem az égen azt a csillagot, amelyet vakon született ember fedezett fel!

A három ördög felszisszent:

- Lehetetlen teljesítenünk, kérj egyebet!

- A városi ötősfogat paripáinak mindegyik szőrszálából süssetek nekem egy-egy olyan hosszú pipaszárat, mint a török szultáné!

A három ördög az elébb még csak felszisszent, de most már fogukat csikorgatva toporzékolzt mindegyik. Tehetetlen

Hatvani.

Alföld kötetek

A fenti írás Szűcs Sándor: Pusztai krónika c. műve alapján készült. A kötet megjelent az Alföld kötetek sorozatban. A sorozat a Beklen Nagykunsági Civil Társadalomért Alapítvány és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület néprajzi, hagyományörző ismeretterjesztő sorozata. Sorozatszerkesztő: Őrsi Zsolt. Az eddig megjelent kötetek beszerezhetők a Nimfea Természetvédelmi Egyesületnél. (Túrkeve, Ecsegi u. 22., 56/361-505, zsuzsa@nimfea.hu.)

mérgükben visongva marták egymást. Szőrüket tépték és marokszámra szórták szét a szobában. Nagyon mérgesek voltak, hogy ez a deák így lefőzte őket.

- Halljuk a harmadik parancsot!

Igenám, de az ördögök dühöngése úgy megrémítette Szekér Lajcsit, hogy a harmadik parancs nem jutott eszébe. Menthetlenül elfelejtette. Kétségbe esésében, most már Hatvani-tól is félve, rákiáltott a várakozó ördögökre:

- Tépjétek szét itt mindent!

A gonoszok felkacagtak örömben. Végre hozzájuk illő feladatot kaptak. Vad gyönyörűséggel fogtak a romboláshoz.

Hatvani azonban ekkor már gyors léptekkel sietett a szobájába. Mert volt neki egy fekete köves gyűrűje, amit bázei diák korában kapott egy mágustól s ez a gyűrű égette az ujját, ha valami baj környékezte.

De hiába sietett, későn érkezett. Az ördögök már befejezték munkájukat; a Mágycikát kivéve, mindent szétéptek a szobában, nekiestek Szekér Lajcsinak és őt is diribdarabokra szedték.

Hatvani erős varázsmondásokkal úgy megkínózta bűntetésül az ördögöket, hogy még a szemük is felakadt már kínjukban. De ez nem volt elég! Rájuk ripakodott:

- Addig innen egy tapodtat se mentek, amíg mindent helyre nem hoztok, pontosan úgy, ahogyan volt!

No, a három ördögnek volt dolga, amíg a szobát úgy pakkba tették, mintha ott semmi se történt volna! Összecsapzott a szőrük az izzadságtól. Szekér Lajcsi testét is rendbe hozták, de egyebet nem tudtak vele tenni.

- Hiába kínoz bennünket, ő már a mienk, vissza nem adhatjuk. Ne kívánj tőlünk lehetetlent, - rimázkodott a három gonosz.

Hatvani maga is belátta, hogy életet adni nincs hatalmukban. Így aztán az egyik ördögfickót parancsolta bele Lajcsi testébe. Nem is tudta meg senki a tragikus esetet.

Csak a deákok csóválták a fejüket Szekér Lajcsi természetének változása felett. Templomba nem ment soha, ellenben örökösen kóborgott, csatangolt, mindenféle csínyeket követett el, könyveit soha ki nem nyitotta, eszébe se jutott, hogy tanulni is kellene. Így következett el az examenek ideje. Sajnálták társai: „No, ez se lesz többé eminens!” De szemükszájuk elnyílt az ámulattól, amikor a legfogasabb kérdésekre is úgy felelgetett, mint valami hírneves tudós! Vizsga után örvendezve körülvették: „No, komám, csodálatosképpen megsegített az Isten!” Isten nevét hallván, nagyot sikoltott és teste erős csattanással darabokra hullt. Azt beszéltek, hogy bizonyosan puska volt nála, az vetette szét.

Ez a borzongató történet magyarázza a diáktanyákon vállalt „famuluság” esetleges csúfos kimenetelét. A Hatvani-történetek mondásában a „famulus”-nak győzni kellett a versenyt, mert ha alul maradt, a többiek szinte ördög fíckókká változtak és vidám, „szétszedni!” kiáltással úgy „szétszedték”, hogy sokáig megemlegette. Ily módon szaporodtak is az ördögös történetek, ha jó fantáziája volt a „famulus”-nak.

Az eddig megjelent kötetek:

1. SZÜCS SÁNDOR: *A régi Alföld*
2. SÓREGI JÁNOS: *Alföldi kirándulások és tanulmányutak*
3. SZÜCS SÁNDOR: *Feljegyzések XI-XII, Tájak, emberek, történetek*
4. ELEK GYÖRGY: „...csak bújdosás volt életünk...”
5. SZÜCS SÁNDOR: *Pusztai krónika*
6. SZÜCS SÁNDOR: *Alföldi utakon*
7. DANKÓ IMRE SZERK: *Bajomi krónika*

EGYESÜLETI ÉLETJEL

Tanulmányút a Gömör-Tornai karszton az NCA támogatásával

Egyesületünk, mint tájértékvédelemmel, tájrehabilitációval is foglalkozó szakmai szervezet, a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával „tájértékkataszter alkalmazás” témában ismerhette meg miskolci partnerszervezetének, a nagy múltú Holocén Természetvédelmi Egyesületnek a tapasztalatait.

Ennek keretében május folyamán a Nimfea Természetvédelmi Egyesület néhány tagja, munkatársa, önkéntese kirándulást tett az Aggteleki Nemzeti Park és a Szlovák Karszt Nemzeti Park területére. A kirándulást erősen esős idő kísérte. Ennek ellenére, számos a területre jellemző védett fajt sikerült megtekinteni. Többek között sok hazánkban fokozottan védett növényfaj mellett az ismert foltos salamandrárt, amely az Aggteleki Nemzeti Park címerállata, illetve a kék meztelen csigát is.

A túra az időjárás viszontagságai ellenére kellemes hangulatban telt, amit képbeszámolóink örökít meg.

Emellett nagyon hasznos volt, hogy a vendéglátó szervezetünk munkatársaival baráti ismerkedés és tapasztalatcsere kapcsán fűzhettük a szervezetek közötti együttműködési szálakat tovább.

A kirándulást az NCA tanulmányút kiírásán nyert támogatás segítette.

Élő Tisza Szövetség megbeszélése Túrkevéen

A nemrég bejegyzett, de már több mint egy éve működő Élő Tisza Szövetség stratégiai megbeszélést tartott Túrkevéen. A találkozó alkalmat adott természetesen kapcsolatépítő programokra is, mint pl. lovaskocsis kirándulás az egyesület tájrehabilitációs programjának külső helyszínére, lovaglás, Hortobágy-Berettyó túra. A vendégek tiszteletüket tették Balogh János akadémikus, természettudós ecsegpusztai emlékhelyénél is (*képünk*). De főként a szervezetek további együttműködéséről esett szó, a UNDP-GEF által finanszírozott (Hortobágyi Nemzeti Park által bonyolított) program után, mivel a Nimfea Természetvédelmi Egyesület is, mint akciócsoport vesz részt a Nagy- és Kis-Sárrét akciócsoportjával az Élő Tiszáért Programban.

Az eddigi eredmények számbavételén, s az elkövetkező idők feladatainak feltérképezésén volt a hangsúly a megbeszéléseken. Abban mindenki egyetértett, hogy a munkát nem szabad feladni, sőt folytatni kell. Azonban a megbeszélést beárnyékolta az épp napvilágra került Új Magyarország Program megismert részei, hiszen látszólag a csoport törekvéseivel szinte ellentétes irányt szán a magyar vidéknek a kormány.

A jövőre nézve fontos teendőként lett meghatározva, úgynevezett modell-program kialakítása, ahol a természettel összhangban, egy olyan környezetkímélő gazdálkodás létrehozása a cél, ahol a természet nyújtotta javak, kíméletes módon az emberi egészség szolgálatába állíthatóak. Ezáltal tápláló, magas beltartalmi értékű alapanyagok, élelmiszerek megtermelése a feladat a Tiszavölgyben. Ennek megvalósításáért azonban sok-sok munka áll a csapat előtt.

Erdei fülesbagoly fiókák sikeres repatriálása

Április 23-án 5 példány két hetes erdei fülesbagoly fióka került be a Nimfea Természetvédelmi Egyesület madármentő állomására. A fiókák Mezőtúron az egyik lakótelep 4. emeleti lakás erkélyének virágládájában keltek ki. A szülőmadarak már második napja nem jelentkeztek a fészeknél, ezért a lakók értesítették az egyesület munkatársait. A tojó feltételezhetően elpusztult, a hím pedig nem etette önmagában a fiókákat, így a fiókákat gondozásba kellett venni. Ekkor indult meg a komoly terepi munka, hogy olyan erdei fülesbagoly fészkek kerüljenek elő, amelyekben hasonló korú fiókák találhatók. Május elsejére még egy fióka csapódott a kis csapathoz, egy leborult fészekből.

A hat fióka közül hármat sikerült kisebb fészkelekjában elhelyezni, míg három másik fióka további két hét gondozás után került ki olyan fészkelekjába, ahol hasonló korú fiókák találhatók.

Szerencsére meglehetősen sok táplálék áll a baglyok rendelkezésére, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a Nimfea TE munkatársai egyetlen fásorban, egymáshoz közel 12 lakott erdei fülesbagoly fészket találtak, ezen túl 4 pár vörös vércse, egy pár kék vércse is fészkel ugyanebben a fásorban, míg a szomszédos gyepen egy vagy két pár réti fülesbagoly is költ.

A megfigyelések alapján egy ügyesen vadászó hím egyetlen perc leforgása alatt a fészkek közvetlen közelében három mezei pockot is zsákmányolt, melyet átadott a fészken ülő tojónak. A táplálékbőség lehetővé tette az erdei fülesbaglyoknak, hogy 7 fiókás fészkelekjüket neveljenek, így meglehetősen nehézkes volt az elárvult fiókákat olyan fészkekbe elhelyezni, ahol jelentős plusz terhet nem ró a madarakra a fészkekbe helyezett egy-két fióka.

2007, Juhászfesztivál, Túrkeve

Egyesületünk stratégiai programja a Túrkevei Tájrehabilitációs Térségfejlesztési Program. Ennek keretén belül a túrkevei juhászfesztiválon való részvételünk már hagyományosnak mondható.

Idén is rendhagyó népviseletben fogadtuk a standunknál megjelenő vendégeket. Az önkormányzat szervezőként is bevonta egyesületünket a rendezvény lebonyolításába, így néhány feladatot felvállalva még több munkánk volt. Játékos gyermekprogramok kapcsán malacfogverseny, kötélhúzás, festés, íjászat várta a gyerekeket, miközben rackáink nyírása zajlott, főtt a méltán híres „Kontos féle” birkapaprikás. A napi juh ki és behajtás idén is okozott rémületet a nézőközönségben, de látványos elemei, a lóhátról való hajtás, illetve a kétszeresen rebellis nagy fekete jerke szokásai mégis kellemesen tették emlékezetessé a Nimfea részvételét.

OLLÓVAL ÍRTUK

Különböző forrásokból átvett
környezet- és természetvédelmi
hírek, híradások

Kihalás fenyegeti a koalákat

Kihalás fenyegeti a koala mackókat: az Ausztráliában pusztító rendkívüli szárazság, a gyilkos bozóttüzek és az egyre növekvő városok együtt fenyegetik az eukaliptuszfák lakóit.

A Die Welt című német napilap online változata arról számolt be, hogy az ausztrál szövetségi állam, Queensland szakértői szerint akár tíz éven belül kipusztulhatnak a koalák - és Queensland-ben van az ország legnagyobb koala populációja. Deborah Tabart, az Ausztrál Koala Alapítvány elnök asszonya szerint ez már hét éven belül megtörténhet.

Ausztráliában az elmúlt száz esztendő egyik legnagyobb szárazsága pusztít, több államban egy évre megtiltották, hogy locsoljanak, a gyilkos bozóttüzek több millió hektáryi területen égették fel a növényzetet. Valószínűleg több ezer koala vesztette életét a tüzekben - véli Tabart. Ez azonban nem az egyetlen veszély, ami a naponta 20 órán át alvó jószágokat fenyegeti. A populáción belüli beltenyészet, és a chlamydia nevű gombabetegség, amely a termékenységet károsítja, tovább csökkenti a koalák számát. S mintha ez még nem lenne elég, ez a békés, vegetáriánus állat a kutya egyik kedvelt zsákmánya.

A koalák a XX. században egyszer már majdnem kipusztultak, mert az 1920-as években prémjük miatt kíméletlenül vadászták őket. A kevés túlélő példányt tenyészetekbe vitték, ez viszont genetikai mutációkhoz vezetett. Frank Carick, a Queensland-i egyetem munkatársa szerint senki sem tudja pontosan, hogy voltaképpen hány koala lehet Ausztráliában, mert a becslések százazertől egymillióig terjednek. Egy biztos: a számuk folyamatosan csökken, mert Ausztráliában egyre nagyobb ütemben irtják az eukaliptusz-fákat, amelyek a koalák táplálékát adják - olvasható a Die Welt című lap online változatában.

(MTI Budapest/Berlin)

Több a hegyi gorilla

Az állatvédők erőfeszítéseinek köszönhetően lassan, de biztosan növekszik Kelet-Afrikában a korábban háborúzással és orvvadászattal végveszélybe sodort hegyi gorillák száma - jelentette a Természetvédelmi Világalap (WWF) a közelmúltban.

Jelenleg már 340 példány található az ugandai nemzeti parkban, amely a világ összes hegyi gorillája mintegy felének ad otthont. Ez 12 százalékos gyarapodást jelent az elmúlt tíz évben. Az egész világon körülbelül 720 hegyi gorilla él összesen, ezért védelmük továbbra is életben fontos feladat.

A hegyi gorillák vulkánok szabdalta területén három ország osztozik: Uganda, Ruanda és Kongó. E három ország összefogása

nélkül nem sikerülhetett volna a hegyi gorillák hathatós védelme - mutattak rá a WWF illetékesei. Az előbbi kettőben a különleges állatok turistalátványosságot jelentenek, s a turisták több száz dollárt is hajlandók adni azért naponta, hogy hegyi gorillát láthassanak a sűrű dzsungelben. Az ugandai hatóságok két újabb hegyi gorilla csoportot akarnak betelepíteni, hogy ezzel is fellendítsék a turizmust.

Ám Kelet-Kongóban háború dúl, s a felkelők öldöködnek a gorillákat, noha legutóbb beleegyeztek, hogy nem bántják az állatokat. Kelet-Kongóban 1998 és 2003 között egyébként négymillió ember vesztette életét a háború miatt.

(Reuters/MTI - Nairobi/Budapest)

Az erdőtakaró pusztulása Indonéziában a leggyorsabb

Indonéziában gyorsabb az erdőpusztulás üteme, mint a világ bármelyik más országában - közölte csütörtökön a Greenpeace nemzetközi környezetvédő szervezet.

2000 és 2005 között évente mintegy 1,8 millió hektár erdőterület ment veszendőbe, ami azt jelenti, hogy évente két százalék, illetve naponta 51 négyzetkilométer erdőterületet veszít el az ország - állítja a Greenpeace. Az ország erdészeti minisztériuma nem cáfolta ezt az adatot, de hangsúlyozta, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek a pusztulás ütemének mérséklésére.

Az üzleti célú fakivágás mellett fontos tényezők az erdőterület zsugorodásában az erdőtüzek és a pálmaolaj-ültetvények kialakítása érdekében történő erdőirtások. A minisztérium közlése szerint 2003 óta a kormány több erdővédelmi kezdeményezést is tett, például megállapodást írt alá Japánnal és az Európai Unióval az illegálisan kitermelt termékek importjának tilalmáról.

A Greenpeace felszólította Indonéziát, hogy átmenetileg tiltsa be mindennemű fakitermelést.

(AP - Jakarta)

Nem volt szerencsés a Fertő-Hanság és az Őrség összevonása

Sólyom László szerint nem volt szerencsés a Fertő-Hanság és az Őrségi Nemzeti Park összevonása. Erről a köztársasági elnök a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park székházában, Sarródon beszélt hétfőn.

A köztársasági elnök az „Értéktörző tájak és emberek Magyarországon” című országjáró sorozatának második állomásaként látogatott a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Parkba. Az államfő a nemzeti park székházában, a Kócsagvárbán, azzal kapcsolatban, hogy az Őrségi Nemzeti Park február 1-jétől a Fertő-Hanság Nemzeti Park

fennhatósága alá került, úgy fogalmazott: két voltaképpen idegen tájegység összekapcsolása „nem szerencsés”. Nem vagyok barátja ezeknek a nagy összevonásoknak, amiknek nyilván spórolási motívumai vannak - jegyezte meg az államfő.

Sólyom László kiemelte azt is: az országjárás vezérmotívuma mindig az, hogy nemzeti parkról nemzeti parkra járva ne csak a természettel, hanem az egész térséggel foglalkozzon. Emlékeztetett arra, hogy országjárását január végén a Körös-Maros Nemzeti Parkban kezdte. Elmondta: a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén már vasárnap azzal szembesült, hogy az egész nemzeti park területén mindössze nyolc ór dolgozik. „Ez egy elképesztő állapot, és legalább háromszor ennyire lenne szükség” - jegyezte meg.

Emlékeztetett arra is: régóta szívügye volt, hogy a nemzeti parkok, és az összes védett terület visszakerüljön a védelem alá. Hozzátette: még alkotmánybíróként dolgozott, mikor meghozták azt az ítéletet, amelynek alapján megindult a védett területek visszavásárlása, azonban, mint kiemelte, aggodalommal hallja, hogy elfogyott erre a pénz. „Szorgalmazni fogom, hogy újabb lökést kapjon ez a folyamat” - tette hozzá.

A park igazgatóságának bemutatkozása után a köztársasági elnök a fertői területeken civil fórumot tart, majd Hegykőn találkozik a térségi kistélepusok polgármestereivel. Délután Nagycenken a hársfasort nézi meg. Ezután megkoszorúzza a Széchenyi mauzóleumot, Sárovaron pedig a pannon térség termálvizes vállalkozóival tárgyal a gyógyturizmusban rejlő lehetőségekről.

Az Őrségi Nemzeti Park február 1-jétől került a Fertő-Hanság Nemzeti Park fennhatósága alá. A szakmai és a gazdasági irányítást a sárródi központ végzi. Az új nevén Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park működési területe Győr-Moson-Sopron és Vas megyére terjed ki. A mintegy 850 ezer hektárból hozzávetőleg 100 ezer hektár a védett terület. Az Őrségben jelentős értéket képviselnek a rétek, a patakok, a lápok. Az összevont természetvédelmi intézmény számos értékkel büszkélkedhet. Területén két világörökségi helyszín: a pannonhalmi bencés főapátság és a Fertő-menti kultúrtáj található. Három vizes élőhelye: az Őrségi Rába-szakasz, a Hanság és a Fertő-tó pedig nemzetközi oltalom, a Ramsari Egyezmény hatálya alatt áll.

(MTI - Sarród)

A szmog miatt sárgul a Tádzs Mahál

A szmog miatt egyre sárgább a hófehér márványból épült Tádzs Mahál, a világhírű indiai halotti emlékpárlota. Szakértők agyagpakolást javasolnak tisztítókuráknak.

Az indiai parlament közlekedési, idegenforgalmi és kulturális bizottsága elé terjesztett jelentés szerint a Tádzs Mahál fehér falaira finom por telepszik és sárgás elszíneződést okoz. Az Újdelhitől délre, Agrában fekvő emlékmű annak ellenére sárgul, hogy a környék levegőjét szigorú intézkedésekkel próbálják tisztán tartani. A légszennyezettség mutatók nem is rosszak, a kén-dioxid és a salétrom-

oxid koncentrációját például sikerült jóval az egészségügyi határérték alá szorítani, a „lebegő szemcsés anyag” viszont az esős évszakot leszámítva soha nem látott tömegben terjed a környéken - állapítja meg a jelentés. A szakértők a lepedéket agyagpakolással javasolják eltávolítani, mert ez az eljárás nem koptatja a falakat és nem rozsdállja a fémdíszítéseket.

A Tádzs Mahál Dzsahán sah parancsára épült felesége, Mumtaz Mahál halála után az asszony emlékére. A hatalmas márvány sírpalotán 20 ezer munkás 17 évig dolgozott, mire 1648-ban végre elkészült. A világ egyik legnagyobb szabású építészeti alkotását naponta 20 ezer látogató keresi fel.

(Reuters - Újdelhi)

Fókuszutulás a Kaszpi-tengeren

Csaknem 900 fókátetemet sodoródott a Kaszpi-tenger kazahsztáni partszakaszára március vége óta. A tömeges állapotpusztulás oka egyelőre ismeretlen.

A Kaszpi-tenger északi részén, a Mangiszlak-félszigeten szűk hat hét alatt nagyjából 885, főként kölyök foka tetemét vetették partra a hullámok. A kazah környezetvédelmi miniszter áprilisban vizsgálatot indított az ügyben. A tömeges fókafosztulás helyszínének közvetlen közelében van a Kashagan tengeri olajmező, az elmúlt 30 év világszerte legnagyobb olajlelete.

Kazah médiajelentések szerint tavaly ugyanezen a környéken 350 fókátetemet találtak. Helyi tisztviselők szerint a tengeri emlősökkel a rossz időjárás vagy valamilyen járvány végezhetett, de vannak, akik úgy vélik, hogy pusztulásuk összefüggésben állhat a világ eddigi leghatalmasabb olajipari projektjével.

(Reuters - Almaty)

A magyar „ökológiai lábnyom” nem fenntartható

Nagyobb a magyarok „ökológiai lábnyoma” a fenntartható fejlődés alapján nekik járónál, és a nyugat-európai országoké még nagyobb - mutatatható ki a Természetvédelmi Világalap (WWF) jelentéséből.

Az ökológiai lábnyom a természethasználat szintjét jelzőmutató, és a javak előállításához, azaz a fogyasztás biztosításához szükséges földterületek méretét jelzi népességarányosan. A mutatót bevezető WWF az ökológiai lábnyom kiszámításához az embereknek mindazt az energia- és nyersanyagigényét veszi figyelembe, amely a közlekedésüktől a ruházódásukon át a táplálkozásukig szükséges.

Csáki Roland, a WWF magyarországi kommunikációs vezetője a legfrissebb adatokat ismertette elmondta az MTI-nek, hogy 2006-ban a Föld 6,1 milliárdos népességével számolva az egy főre jutó átlagos ökológiai lábnyom 2,2 hektárt tett ki. Ehhez képest Magyarországon fejenként 3,7 hektár volt a természeti erőforrások felhasználását jelző mutató.

Mindkét érték magasabb a fenntarthatóság kritikus szintjénél. Ugyanis 6,1 milliárdos

világnépességgel kalkulálva a bolygó „biológiaiailag aktív” 11,3 milliárd hektáros föld- és tengerfelületéből az igazságosság jegyében fejenként legfeljebb 1,8 hektár jutna.

A lehetségesnél látszólag nagyobb természethasználatra úgy van lehetőség, hogy a WWF számításában a most felhasznált, de a régmúltban keletkezett fosszilis energiahordozókat is figyelembe veszi, és területnagyságra vetíti. Az ökológiai lábnyom egyre fenntarthatatlanabb szintjét jelzi, hogy míg a 2006-os érték már 25 százalékkal haladta meg a kritikus szintet, addig 2001-ben még „csak” 21 százalékkal.

A kommunikációs vezető megjegyezte, hogy a kritikusnak tekintett 1,8 hektáros szint a fenntarthatóság szempontjából csak az elméleti felső határt jelenti. A gyakorlatban a Föld hosszú távon csak ennél alacsonyabb természeti terhelést képes elviselni. Ha az emberiség ökológiai lábnyoma tartósan magas marad, a bolygó éghajlata instabillá válik, és visszafordíthatatlan irányban változnak meg a földi élethez szükséges alapvető feltételek.

Az átlagos ökológiai lábnyom 1986-ban „találkozott” utoljára a bolygó biológiaiailag aktív területnagyságával, azaz akkor volt még fenntartható méretű.

A Természetvédelmi Világalap 150 országot vont be az öko-lábnyomvizsgálatába, ezek közül Magyarországa a 32. legkedvezőtlenebb mutató. Nem ad okot öröme, hogy a régió országai közül a magyarok mutatójánál csak az 5,5 hektáros öko-lábnyomú osztrákok és az 5,2 hektáros mutatójú csehek állnak kedvezőtlenebbül, a többi országban élők mind fenntarthatóbb szinten fogyasztanak.

A lista legrosszabb helyét a fosszilis energiahordozó-felhasználásban és a környezet beépítésében „élen járó” Egyesült Arab Emírségek lakosai foglalják el 11,8 hektárral. Őket közvetlenül az ugyancsak az energiapazarlásról híres amerikaiak 9,6 hektárja követi. Ezeknek az országoknak a mutatója azt jelenti, hogy ha a világ minden lakosa annyit fogyasztana, mint az arabok és az amerikaiak, akkor hosszú távon több mint négyszer-ötször több földre lenne szükség a Földön.

Csáki Roland érdekességeként említette, hogy a harmadik legrosszabb helyet foglalják el a más megközelítésekben a fenntartható fejlődés élvonalaként emlegetett finnek 7,7 hektárral. A kedvezőtlen besorolás okai a hideg tél miatt fűtésre elhasznált fosszilis energiahordozók és a kivágott erdők.

A lista utolsó helyeit fejlődő országok foglalják el. Afganisztánban az emberek ökológiai lábnyoma 0,1 hektár, Szomáliában 0,4, Bangladesben pedig 0,6. Ezekben az országokban főként a legeltetésből és az erdőhasználatból adódik az öko-lábnyom.

A kommunikációs vezető felhívta a figyelmet arra, hogy Kína és India ugyan jelenleg a sor vége felé helyezkedik el 1,8 hektárnál kisebb ökológiai lábnyommal, de egyre gyorsuló ütemben növekvő népességük, illetve gazdaságuk hatására a közeljövőben beérhetik Magyarországot.

(MTI - Budapest)

**Fekete István:
DESZKA**

*A gyalu jön elsősorban,
hogy a deszka szélben, hosszban
síma legyen, mint a jég.
Apró dirib-darabokra,
élő, vidám alakokra,
már a fűrész vágja szét.*

*De a mű még nem teljes ám,
kalapács kell, véső talán?
Mind a kettő jöjjön hát,
kezet, lábat kell faragni,
szemet, száját helyrerakni,
és a kakas taraját.*

*De ez eddig még mind semmi.
Zöldre, kékre kell bekenni,
hogy nevéssen lány, legény,
hogy a napfény szikrát vessen,
kakas farkán hanyatt essen,
nevéssen a lány szemén.*

*Kész! A játékok már élnek,
mind csak arról beszélnek,
deszka voltunk tegnap még,
de a Mester jó szerszámmal
és nem csak úgy ímmel-ámmal
belénk tette a szívét.*

Nimfea könyvajánló

Harka Ákos - Sallai Zoltán:

Magyarország halfaunája

Ez a könyv képes határozó és elterjedési útmutató egyben, s habár igen sok tartalmi és formai elemét őrzi Harka Ákos Halaink című munkájának, nem egyszerűen annak újabb kiadása. Jelzi ezt, hogy az abban szereplő 69 fajjal szemben 90-et mutat be, s ezzel Magyarország halfaunájának az eddigi legteljesebb képét adja.

Elsősorban a horgászok és a leendő horgászok számára készült, de közérthető stílusának köszönhetően korhatár nélkül javasolható mindenkinek, akit érdekelnek ezek a különös vízi élőlények. Különösen azoknak ajánljuk, akik mindig biztosan szeretnék tudni, hogy milyen halat fogtak, s arra is kíváncsiak, hogy melyik faj merre található vizeinkben, de egyetlen természetbúvár és hazánk állatvilága iránt érdeklődő természetbarát polcáról sem hiányozhat.

Kiadó: Nimfea Természetvédelmi Egyesület. Keménytáblás kötés, 270 színes nyomású oldal, minden faj színes fotón bemutatva. Csak korlátozott számban kapható a kiadónál és szerzőknél. Ára: 3910 forint.

A könyv megrendelhető több más kiadvánnyal együtt az 56/361-505-ös telefonszámon Monokiné Székely Zsuzsánál, e-mailen a zsuzsa@nimfea.hu címen, postán az egyesület címén (5421, Túrkeve, Pf. 33.), illetve on-line megrendeléssel a www.nimfea.hu honlap „kiadványaink” rovatában. Megvásárolhatók személyesen a Fekete István Oktatóközpontban (Túrkeve, 5420, Ecsegi u. 22.).

ZÖLD HÍRADÓ

Zöld Híradó, a „Nimfea” Természetvédelmi Egyesület és a Herman Ottó Természetvédő Kör időszakosan (támogatástól függően kb. kéthavonta vagy negyedévente) megjelenő kiadványa.

A lap megjelenését lehetővé teszi 2006 végén és 2007 elején a Nemzeti Civil Alapprogram Civil Szolgáltató, Fejlesztő és Információs Kollégiuma és a Nemzeti Kulturális Alap.

Korábbi támogatók: Független Ökológiai Központ, REC, Ökotárs Alapítvány, Soros Alapítvány és a Környezetvédelmi Minisztérium, illetve jogelődjei és az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium.

Készítette: Barna Tamás, Fónagy Éva, Iványi Anna, Kontos Tivadar, Monoki Ákos, Sallai Károlyné, Nagy Anikó, Sallai R. Benedek, Székely Zsuzsanna, Szántóné Simon Edit és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület tagjai, önkéntesei.

Grafika, rajzok (amikor van benne): Kókay Szabolcs, Füleki Gábor és a forrásnak használt különböző kiadványokból ollózva.

Fotók: ha nincs a cikknél külön jelezve, akkor Sallai R. Benedek, Sallai Zoltán, Röfler János, Monoki Ákos, a Nimfea Természetvédelmi Egyesület archívuma és átvett anyagok.

Szerkesztette: Sallai R. Benedek

Felelős terjesztő: Barna Tamás

Szedés, tipográfia, arculat: Balmoral Kereskedelmi és Szolgáltató Bt. Túrkeve, Attila u. 3. (20/391-41-47).

Irodalom: MTI, Zöldpók e-mail hálózata, Greenfo, valamint mindenféle szakmai kiadvány, Süvöltő, Kukabúvár, egyéb folyóiratok, könyvek, kiadványok, hiszen a Zöld Híradó utánaközléseket is megjelentet, azonban mindig feltünteti a forrást. Így a Zöld Híradó cikkei is utánaközlhetők (az utánaközlés kívánatos), azonban kérjük feltüntetni mi is a forrást!

Szerkesztőség címe: Nimfea Természetvédelmi Egyesület, 5421, Túrkeve, Pf. 33., vagy Ecsegi u. 22. tel/fax: 56/361-505

Cikkeket nem tartunk meg és nem küldünk vissza, és még a leközlött írássok rövidítésének, stilisztikai módosításának jogát is fenntartjuk. Fontos, hogy a lapban leközlött írások nem minden esetben tükrözik az egyesület véleményét – de azért többnyire igen. Készül a Mackensen Nyomda (Budapest, Frangepán u. 12.) üzemében 2007-ben, 5000 példányban. Egyelőre ingyenes, ezért becsüld meg!

Lapnyilvántartási szám:
2.9/620-1/2006